

ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทย ในประเทศเยอรมนี

Strategic System for Propagating Buddhism Among Monks at Thai Temples in Germany

^{1*}จिरารักษ์ อินทนพิชิต Jirarak Inthanapichit,

^{2**}สมชัย ศรีนอก Somchai Srinok

^{3**}พระมหาสมบุญ สุธมฺโม Phramaha Somboon Sudhammo

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*First author, e-mail: Jiraki999@gmail.com

Corresponding, author e-mail: **Choo.sink@gmail.com ***Somboon1595@gmail.com

Received May 14, 2025; Revised June 4, 2025; Accepted: November 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยเยอรมนี 2) พัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยเยอรมนี 3) ทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยเยอรมนี และ 4) เสนอแนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยเยอรมนี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์วัดไทยนักเผยแผ่ในประเทศไทยเยอรมนี จำนวน 10 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลแบบคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เนื้อหาและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1. ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยเยอรมนี มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ตัวควบคุม 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) ผลลัพธ์ 5) ผลสะท้อนกลับ 2. พัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยเยอรมนีจะต้อง

กำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนา โดยใช้หลักพุทธธรรมนำมาเป็นระบบกลยุทธ์ ได้แก่ 1) หลักสติปัฏฐาน 2) หลักอานาปานสติ 3) หลักภาวนา และ 4) หลักไตรสิกขา 3. ทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. แนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ได้แก่ องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ ‘ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา’: ระบบเอสเอ เอสบีเอเอส (SASBAS System) จะเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้กับวัดไทย ในรัฐอื่นๆ ของประเทศเยอรมนี

คำสำคัญ: กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี; ระบบ

Abstract

This research aims to 1) study the Buddhist propagation strategy system in Germany 2) develop the Buddhist propagation strategy system in Germany and 3) test and evaluate or certify the quality of the development of the Buddhist propagation strategy system by qualified persons in Germany and 4) to propose a strategic approach for propagating Buddhism among Thai monks in Germany as a research and development project. The sample group of key informants was 10 Thai monks who were missionaries in Germany and 5 Buddhist experts, totaling 15 monks/persons. The research method was purposive sampling. The research instrument was a structured interview with key informants. Qualitative data were analyzed by document analysis, content analysis, and focus group discussions. The research results found that 1. The strategic system for propagating Buddhism among Thai monks in Germany has 5 components: 1) Control, 2) Input, 3) Buddhism propagation process, 4) Output, and 5) Feedback. 2. Developing a strategic system for propagating Buddhism among Thai monks in Germany will require determining the content of the sermons to be given, using Buddhist principles as a strategic system, including: 1) Satipatthana principles, 2) Anapanasati principles, 3) Bhavana principles, and 4) Tri-sikkha principles. 3. Testing and evaluation or certification of quality from qualified persons of the development of a strategic system for propagating Buddhism among Thai monks in Germany found that overall, all aspects are at the highest level. 4. Strategic system approach for propagation: Knowledge/findings from this research, namely the ‘Strategic System for Propagation of Buddhism’: SASBAS

System, will be useful and can be applied to Thai temples in other states of Germany.

Keywords: Strategy for propagating Buddhism; Monks at a Thai temple in Germany; System

บทนำ

สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันสำคัญอย่างยิ่งมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พระสงฆ์ไทยมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเสมอมา ทั้งระดับพื้นฐานคือให้ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่ประชาชนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ด้วยหลักพุทธธรรม เช่น หลักสติปัฏฐาน 4 หลักอานาปานสติ หลักภาวนา 4 และหลักไตรสิกขา 3 รวมถึงระดับหลักธรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนาที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตของตนไปสู่ความพ้นทุกข์ ได้แก่ การฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีคุณค่าและประโยชน์สูงสุดที่จะนำพามนุษย์ให้เป็นคนอย่างสมบูรณ์ สามารถใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันอย่างมีความสุข ทั้งยังมีความพิเศษมากกว่าหลักธรรมในศาสนาอื่นๆ อีก นั่นคือพระพุทธศาสนามีคำสอนที่จะช่วยให้มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง จากปุถุชนจนสามารถก้าวสู่ความหลุดพ้นโดยไม่ต้องหวนกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป หลังจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ สาลวโนทยาน ของมัลลกะชัตริย์ เมืองกุสินารา สิริรวมพระชนมายุได้ 80 พรรษา พระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 218 หลังจากปีที่ 8 แห่งรัชกาล เมื่อทำศึกสงครามตีได้แคว้นกาสีและทรงแสดงพระทัยต่อความทุกข์ยากของประชาชนจึงทรงหันมานับถือวิถีแห่งสันติและเมตตาของพระพุทธศาสนา ดำเนินนโยบายธรรมวินัย เน้นการสร้างสาธารณูปโภคบำรุงสุขและศีลธรรมของประชาชนบำรุงอุปถัมภ์พระสงฆ์ ตลอดจนอุปถัมภ์การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 ทรงส่งพระศาสนทูต 9 สายไปประกาศพระศาสนาในดินแดนห่างไกล แต่ละแห่งมีพระภิกษุร่วมคณะพอครบสงฆ์ที่จะให้อุปสมบท ได้แก่ 1. พระมัทธันติกะ ไปกัมพูชา-คันธารรัฐ 2. พระมหาเทวะ ไปมหิงสกมณฑล (อันดามัน) 3. พระรักขิต ไปนวาสิ (รัฐ) 4. พระโยนกธรรมรักขิต ไปปรัมตกะ (รัฐ) 5. พระมหาธรรมรักขิต ไปมหารัฐ บางมตีว่าสยามรัฐ 6. พระมหาธรรมรักขิต ไปโยนกรัฐ 7. พระมัทธิมะ ไปเทศภาคแห่งหิมวันต์ (จีนรัฐ ประเทศจีน) 8. พระโสณะและพระอุตตระไปสุวรรณภูมิ (เมืองสะเทิม พม่า, บางมตีว่า ศรีอยุธยา) 9. พระมหินทเถระ ไปลังกาทวีป แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนตะวันตกตั้งแต่เมื่อคราวตติยสังคายนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณทูตไปยังนอกชมพูทวีปครั้งแรก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552)

ในปี พ.ศ. 2293 (ค.ศ. 1750) คณะสงฆ์ไทยเดินทางไปต่างประเทศครั้งแรกในรัชกาล พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา อันเนื่องมาจากศาสนวงศ์ในลังกาทวีปสูญสิ้น พระเจ้ากัณติสิริราช

สิ่งซึ่งส่งคณะทูตมายังราชอาณาจักรสยาม ขอพระสงฆ์ไทยไปอุปสมบทชาวลังกา ได้พระอุบาลีเถระ เป็นหัวหน้าคณะสงฆ์ไทยเดินทางไปถึงศรีลังกาในปี พ.ศ. 2296 ฟานักที่วัดบุพพาราม เมืองแกนตี ประกอบพิธีผูกพัทธสีมาแล้วอุปสมบทกุลบุตรสืบศาสนวงศ์ในลังกาพื้นสังฆะในลังกาทวีปขึ้นมาใหม่ ทำให้เกิดคณะสงฆ์เรียกว่า อุบาลีวงศ์ หรือ สยามวงศ์ หรือ สยามนิกาย อันเป็นคณะสงฆ์ใหญ่ที่สุดของ ลังกาในเวลานั้นสืบมาถึงปัจจุบัน

ศาสนาพุทธแพร่หลายในประเทศเยอรมันเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) หรือราว 100 ปีที่ผ่านมาแล้ว โดยได้รับแรงสนับสนุนสำคัญจาก อาเธอร์ โชเพนฮอยเออร์ (Arthur Schopenhauer) นักปราชญ์ชาวเยอรมัน เป็นบุคคลแรกที่นำพระพุทธศาสนาไปประกาศแก่ ชาวตะวันตก กล่าวได้ว่าเขาเป็นพุทธศาสนิกชนคนแรกในประเทศเยอรมัน นอกจากนี้ อันโตน วอลเตอร์ โฟลอรุสเกิท (Anton Walter Florus Gueth) ชาวเยอรมันคนแรกที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุใน พระพุทธศาสนา โดยอุปสมบทในประเทศศรีลังกาเมื่อปี พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) ฉายาว่า “ญาณ ดิลก” พระญาณดิลกมหาเถระได้เขียนหนังสือ The World Of The Buddha ความจริงอันประเสริฐ ตามพุทธวจนะ เป็นหนังสือพระพุทธศาสนาที่นับว่าดีมากเล่มหนึ่งซึ่งมีผู้แปลเป็นภาษาต่างๆ มากกว่า 10 ภาษา โดยเฉพาะฉบับภาษาอังกฤษได้พิมพ์จำหน่ายมากกว่า 20 ครั้ง สำหรับฉบับภาษาไทย แปล โดยประเสริฐ เรื่องสกุล และคาร์ล ยูเกน นอยมันน์ (Karl Eugen Neumann) ชาวออสเตรีย ผู้รวบรวมคำสอนหลักและนำพระไตรปิฎกภาษาบาลี มาแปลเป็นภาษาเยอรมัน จนกลายเป็น พระไตรปิฎก ฉบับมาตรฐาน สำหรับชาวพุทธในเยอรมัน (Wat Pah Puritattaram in Giessen, 2567)

พระพุทธศาสนาที่เข้ามาในเยอรมนีช่วงแรก ได้รับอิทธิพลมาจากนิกายเถรวาทของพระสงฆ์ที่ รุดงค์มาจากประเทศศรีลังกา อย่างไรก็ดี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงนี้ดำเนินอย่างค่อยเป็น ค่อยไป เนื่องจากประเทศเยอรมันในสมัยนั้นมีรากฐานความเชื่อมาจากศาสนาคริสต์และลัทธิมาร์ก (Marxism) หรือมักใช้ทับศัพท์ว่า มาร์กซิสต์ (เป็นวิถีวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์สังคมวิทยาแบบฝ่ายซ้าย ถึงซ้ายจัด) ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าเปิดรับความคิดใหม่ๆ ที่เข้ามา จึงทำให้ฆราวาสที่ สนับสนุนพระสงฆ์มีจำนวนไม่มากพอที่จะส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไปได้ แต่ในที่สุดปี พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) นายแพทย์พอล ดาห์ลเก้ (Paul Dahlke) เป็นผู้นำสถาปนาศูนย์ ปฏิบัติธรรมพุทธศาสนาขึ้นแห่งแรกบนเนินเขาทางตอนเหนือของเมืองเบอร์ลิน ทำให้พุทธศาสนาเริ่ม เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักปราชญ์และนักศึกษาที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายบนเทือกเขา ต่อมา มีการสร้างศาสนสถานเพื่อใช้เป็นที่พักเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนา พอล ดาห์ลเก้ (Paul Dahlke) สร้างวัดพุทธในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีชื่อ Das Buddhistische Haus ตั้งอยู่ที่ Berlin Frohnau เริ่มเปิดใช้งานครั้งแรกในปี ค.ศ. 1924 ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ถือว่าเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดใน ทวีปยุโรปปัจจุบัน ประชากรประเทศเยอรมนีมีทั้งสิ้น 82.3 ล้านคน (แบ่งเป็นผู้หญิง 42.0 ล้านคน)

นอกจากนี้ ยังมีชาวต่างชาติอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมนีถึง 7.3 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 8.8. ของประชากรทั้งหมด ส่วนโครงสร้างอายุ: ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 14 และผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 ด้านความสัมพันธ์ไทย-เยอรมนี มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อ 7 ก.พ. พ.ศ. 2405 โดยการทำสนธิสัญญาทางไมตรีการค้าและการเดินเรือระหว่างกัน ไทยมีสถานกงสุลใหญ่ที่ แฟรงคเฟิร์ต 1 แห่ง มีสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ 4 แห่งคือที่มิวนิก ฮัมบูรก ดีสเซลดอร์ฟ และชตุททการท ขณะที่เยอรมนีมีสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ในไทย 3 แห่ง คือ ที่เชียงใหม่ ภูเก็ต และเมืองพัทยา การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-เยอรมนีและการจัดตั้งหอการค้าไทย-เยอรมนีครบวาระ 50 ปีไปเมื่อปี พ.ศ. 2555 ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-เยอรมนี ดำเนินด้วยความราบรื่น มีการแลกเปลี่ยนการเยือนทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ โดยทั้งสองฝ่ายสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสาขาที่เยอรมนีเชี่ยวชาญ อาทิ พลังงานทดแทน การเกษตร เทคโนโลยีการรับมือกับภัยพิบัติ

ด้านศาสนา: ประเทศเยอรมนีมีผู้นับถือศาสนาคริสต์ราว 52 ล้านคน ศาสนาอิสลามราว 4 ล้านคน ศาสนาพุทธราว 235,000 คน และศาสนาฮิวอีก 106,000 คน ตามกฎหมายเยอรมนีให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาและไม่มีโบสถ์ประจำชาติแต่อย่างใด (Sawadeedeutschland.com, 2567) กลุ่มพุทธศาสนิกชนแห่งประเทศไทย (German Buddhist Union) ประเมินการจำนวนพุทธศาสนิกชนในประเทศไว้ว่า ชาวเยอรมันที่นับถือศาสนาพุทธในปัจจุบัน มีจำนวน 100,000 คน โดยไม่รวมชาวต่างชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธไทยและเวียดนามกว่า 120,000 คน

จากสถิติปี พ.ศ. 2547 พบว่า จำนวนศูนย์ปฏิบัติธรรมที่จดทะเบียนกับทางเยอรมันมีกว่า 600 แห่งทั่วประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2513 ซึ่งมีจำนวนศูนย์ปฏิบัติธรรมเพียง 15 แห่ง แสดงให้เห็นว่าศาสนาพุทธกำลังกลายเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของประเทศเยอรมันที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบัน กลุ่มพุทธศาสนิกชนแห่งประเทศไทย (German Buddhist Union) ซึ่งมีศูนย์ปฏิบัติธรรมในเครือข่ายรวม 52 แห่ง ได้มีนโยบายส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนา โดยเฉพาะนิกายเถรวาทอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีได้มีรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาอื่น เช่น ฮินดู ชินโต เข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้พยายามผลักดันจนทำให้พระพุทธรูปเป็นวิชาเลือกหนึ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่ง และยังได้พิมพ์ตำราและเอกสารทางพระพุทธรูปศาสนาที่จำเป็นแจกจ่าย โดยได้รับแรงสนับสนุนจากเงินบริจาคของกลุ่มสมาชิกทั่วประเทศ ส่วนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ เช่น สาธารณรัฐเชค (Czech Republic) สวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) ศรีลังกา (Sri Lanka) และไทย (Thailand) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดในระดับสากล นับว่าเป็นก้าวใหม่ของพระพุทธรูปศาสนาที่กำลังเป่งบานในประเทศ (Mgonline, 2567)

ปัญหา และอุปสรรคในการเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศไทยขณะนี้ เช่น ปัญหาสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาศาสนิกชนมีภาระงานจนไม่มีเวลาเข้าวัด ปัญหาผู้นำ คือเจ้าอาวาสขาดวิสัยทัศน์ ปัญหาจำนวนพระภิกษุและสามเณรลดน้อยลง ปัญหาพระสงฆ์ไม่เข้าใจภาษาเยอรมันและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาองค์กรสงฆ์ดูแลคณะสงฆ์ไม่ทั่วถึง เป็นต้น จึงจำเป็นต้องคิดสร้างสรรค์ ‘ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศไทย’ ที่ทำให้ศาสนิกชนชาวไทย ชาวเยอรมัน และชาวต่างชาติอื่นๆ เกิดความสนใจใคร่รู้อยากรับน้อมนำคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสาระสำคัญที่ควรรู้ ต้องรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาวะธรรมอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงแม้โลกยุคปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงในทางทันสมัยก้าวหน้าเพียงไร ดังนั้นระบบกลยุทธ์ เป็นการกำหนดแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามขั้นตอนการดำเนินงานและแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดองค์ประกอบภาระหน้าที่ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ ปัจจัยเกื้อหนุน และการประเมินผล ครอบคลุมถึง 1) สภาพแวดล้อมบริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการผลลัพธ์ และ 4) ผลป้อนกลับ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้
2. เพื่อพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้
3. เพื่อทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้
4. เพื่อเสนอแนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D: Research & Development) โดยกำหนดเป้าหมาย ออกแบบระบบ ทดลองใช้จนได้ผลเป็นที่พอใจแล้วจึงนำไปเผยแพร่เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการวิจัยภาคสนาม คือ การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) แบบเจาะจง พื้นที่วิจัย คือ วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้ จำนวน 10 วัด ได้แก่ 1. วัดพุทธเมตตา วาร์บวร์ก (ม) 2. วัดธรรมวิสุทธิธาราม ลินเซนโฮเฟิน 3. วัดโพธิธรรม แพรงก์เฟิร์ต (Wat Bodhi-Dhamm, Buddhistischer Verein e.V.) 4. วัดพระธรรมกาย แพรงก์เฟิร์ต 5. วัดพระราชาพรหมญาณ (ท่าซุง) รัฐไบเอิร์น 6. วัดสันติวนาราม (พุทธสมาคมและศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน) เมืองออฟฟิงเก้น รัฐไบเอิร์น 7. วัดไทยมิวนิค ก็ซิง เมืองมิวนิค 8. วัดพุทธธรรม

(ศูนย์ปฏิบัติธรรม) เมืองไทร์ซิง 9. วัดพุทธนันทาราม เฮล์มสตัดท์-บาเกน 10. วัดไทยสามัคคี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนีและผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามหลักการของเหตุผล โดยให้มีความสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย/จุดประสงค์นั้นๆ โดยมีการวางแผน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ดี/เป็นตัวแทนปราศจากความลำเอียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษา เอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติ 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ 3) สร้างเครื่องมือจากกรอบแนวคิด เนื้อหาในนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย 4) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบร่างให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอประธานที่ปรึกษาคณะนิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ รับการแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข 6) เสนอแบบร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน 7) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ เสนอประธานที่ปรึกษาคณะนิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ก่อนนำไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยหาค่า IOC (Item-Object Congruence Index: IOC) ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50ขึ้นไป แสดงว่า คำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา 8) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำนวน 10 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษา เพื่อพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อได้ตรงตามที่ต้องการวัด คือ เนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ มาก น้อย เพียงใด โดยใช้เทคนิค IOC (Item-Object Congruence Index: IOC) ซึ่งพิจารณาใน 3 กรณี คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจและไม่เหมาะสม หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา

โดยใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC โดยใช้เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา แสดงว่า คำถามนั้นใช้ได้ (สุวิมล ตีรพานนท์, 2542)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี 2) ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเข้าสัมภาษณ์จากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้น จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำนวน 10 วัด ได้พระสงฆ์นักเผยแผ่ 10 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2558 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

4. การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบแบบสัมภาษณ์ นำมาคัดเลือกได้ฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form) 2) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลัก และอธิบายเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 องค์กรความรู้ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี พบว่า (1.1) ศึกษาสภาพปัญหา (1.2) ศึกษาด้านความต้องการระบบ (1.3) นำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ นำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ความสอดคล้องของลำดับขั้นตอน วิธีการ และองค์ประกอบการพัฒนาแบบ 5 ส่วน ได้แก่ ตัวควบคุม (Control) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Process) ผลลัพธ์ (Output) และ ผลสะท้อนกลับ (Feedback) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี

องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี				
ตัวควบคุม (Control) พระสงฆ์วัดไทย	ปัจจัยนำเข้า (Input) นักเผยแผ่	กระบวนการ เผยแผ่ (Process)	ผลลัพธ์ (Output)	ผลสะท้อนกลับ (Feedback)
- สภาพแวดล้อม คณะสงฆ์ - ความสามารถ สื่อสาร - สามารถ แก้ปัญหา - สามารถใช้ เทคโนโลยี	-พระสงฆ์นักเผย แผ่ -กระบวนการเผย แผ่ -ต้นแบบ พระสงฆ์ที่ ประสบ ผลสำเร็จ	ชั้นศึกษา ฝึกอบรม - ให้มีศรัทธา - ให้ดูแล สุขภาพ - ให้เป็นคน ซื่อตรง - ให้พากเพียร ชั้นปฏิบัติการ - หลักการเผย แผ่ - วัตถุประสงค์ ชั้นประเมินผล	-ผลสัมฤทธิ์การเผย แผ่ -ประสิทธิภาพ พระสงฆ์ นักเผยแผ่ -ประสิทธิภาพการ เผยแผ่	-เสริมข้อมูล -ทบทวนแนวคิด -ทบทวนวิธีเผย แผ่ -สื่อสารด้วย โมเดิร์น

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนา ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน มี 2 แนวทางคือ 1) สมถกรรมฐาน และ 2) วิปัสสนากรรมฐาน 2. หลักอานาปานสติ คือ การฝึกอบรมวิธีกำหนดรู้ลมหายใจออก-เข้ายาว รู้ลมหายใจออก-เข้าสั้น และหายใจออก-เข้า กำหนดกองลมที่กระทบในกายทั้งปวง 3. หลักภาวนา คือคุณสมบัติในการพัฒนาบุคคล ได้แก่ 1) กายภาวนา 2) ศีลภาวนา 3) จิตภาวนา 4) ปัญญาภาวนา และ 4. หลักไตรสิกขา คือการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ฯ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความถูกต้องของเนื้อหาามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา อยู่ในระดับ

มากที่สุดเช่นเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ระดับมาก ยังพบว่ามี 2 ข้อ คือข้อปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน้าและข้อความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน

จากวัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ‘ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา’ คือ ระบบเอส เอ เอส บี เอ เอส (SASBAS System) S : กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี (Strategy for propagating Buddhism) A: คุณสมบัติของพระสงฆ์ (Attribute of monk) S: หลักไตรสิกขา (Sikkhattaya’s Principles) B: หลักภาวนา (Bhavana’s Principles) A: หลักอานาปานสติ (Anapanasati’s Principles) S: หลักสติปัฏฐาน (Satipatthana’s Principles)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบและขั้นตอนเกี่ยวกับองค์ความรู้: (1) เริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัญหาในพื้นที่ที่ต้องแก้ไข (2) ความต้องการระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ (3) นำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ (4) ทำให้พระนักเผยแผ่และพุทธศาสนิกทั้งชาวไทย-ต่างชาติเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเผยแผ่ตามวัตถุประสงค์ โดยพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ จากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany) มีประชากร 84.48 ล้าน (พ.ศ.2566) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ (ประมาณ ร้อยละ 68) และจากการสำรวจประชากรเยอรมันมากกว่า 10,000 กลุ่มในปี พ.ศ. 2549 พบว่า มีคนที่ไม่มีความเชื่อ (Non-Religious) หรือผู้ที่ไม่เชื่อเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้า (Atheists) อยู่ถึงร้อยละ 29.6 สำหรับพุทธศาสนิกชนในประเทศเยอรมนี พบว่า มีราว 230,000 คน มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาประมาณ 661องค์กร และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนิภา เหลียง และชั้นทอง วิหาเดช ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธรรมกายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี” ผลการวิจัยพบว่า ในสมัยพุทธกาลการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้ปัจจัย 2 ส่วนคือ ทุนและทีม ส่วนที่หนึ่ง ทุน คือพระธรรมคำสั่งสอนที่ถูกคนพบขึ้นเป็นสังฆธรรม ความจริงที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ส่วนที่สองคือทีมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีทีมงานเชิงรุก โดยใช้ทรัพยากรที่มี อาทิ พระภิกษุเดินทางไปตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน เป้าหมายที่ปรากฏ คือพระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปทั่วชมพูทวีปในเวลาต่อมา และ พบแนวทางการบริหารงานของวัดพระธรรมกายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งในด้านหลักการ วิธีการ และเป้าหมายมีส่วนที่คล้ายคลึงกับสมัยพุทธกาล คือมีรูปแบบการบริหารงาน โดยใช้ทุน คือหลักธรรมมาปรับประยุกต์ใช้กับงานด้านการบริหารองค์กร และส่วนที่ต่างคือมีการใช้หลักการบริหารงานแบบสมัยใหม่เพิ่มเติม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นแรงเสริมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (รุ่งนิภา เหลียง

และชั้นทอง วิชาเดช, 2563) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้พุทธวิธีการสอนจึงดำเนินการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างรวดเร็วซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนจัดระเบียบ การประสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่สามารถทำให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุเดินทางไปตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนไทยในประเทศเยอรมนีมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคใด

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี พบว่า ก่อนการพัฒนาระบบกลยุทธ์ฯ กำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนา ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน มี 2 แนวทางคือ (1) สมถกรรมฐาน และ (2) วิปัสสนากรรมฐาน 2. หลักอานาปานสติ คือการฝึกอบรมวิธีกำหนดรู้ลมหายใจออก-เข้ายาว รู้ลมหายใจออก-เข้าสั้น และหายใจออก-เข้า กำหนดกองลมที่กระทบในกายทั้งปวง 3. หลักภาวนา คือคุณสมบัติในการพัฒนาบุคคล ได้แก่ (1) กายภาวนา (2) ศีลภาวนา (3) จิตภาวนา (4) ปัญญาภาวนา 4. หลักไตรสิกขา คือการฝึกฝนและพัฒนาตนมนุษย์ เรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัย พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยชนะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการเจริญสติปัฏฐาน 4 ตามแนวทางการเคลื่อนไหวของหลวงพ่อดำเขียน สุวนธณ์ วัดป่าสุคโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า สติปัฏฐาน 4 เป็นข้อปฏิบัติที่มีสติเป็นตัวสำคัญในการปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าในสติปัฏฐานยกให้อาสนีตั้งเป็นหลัก สติ แปลว่า ความระลึกได้ ย่อมทำกิจ สะกดความคิดมิให้ฟุ้งไปมาทั้งคิดดีและคิดชั่วจัดเป็นความสำคัญทั้งคตโลก คตธรรมในขณะที่ทำพูด คิด และเป็นเครื่องพิจารณาความถูกผิดของความคิด การทำ การพูด รวมทั้งการพิจารณาอารมณ์จิตของตนเองอยู่เสมอว่าอารมณ์ของจิตเป็นไปอย่างไร เป็นอารมณ์ทางอกุศลหรือทางกุศล ละจากอำนาจการหลงใหลต่างๆ หรือไม่อย่างไร (พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยชนะ), 2561) และสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า ไตรสิกขา เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักในการศึกษา 3 ประการ เพื่อฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ยิ่งขึ้นไป จนบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน ด้วยพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้ง ทั้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติตามธรรม อันประกอบด้วย การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาดน หลักสิกขา แสดงให้เห็นว่ามนุษย์จะต้องแก้ไขพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยไม่ประมาท เป็นการพัฒนาที่เน้นการสร้างเสริมคุณภาพของมนุษย์ที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของยุคสมัย อีกทั้งเป็นการพัฒนามนุษย์ให้สอดคล้องกับจุดหมายระยะยาวแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2558) ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การทำให้ระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้าในเชิงรุก ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้มีระบบเป็นระเบียบในทางที่ดียิ่งขึ้นโดยใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักสติปัฏฐาน 4 หลักอานาปานสติ หลักภาวนา 4 และหลักไตรสิกขา 3 ดังนั้นแสดงให้เห็น

เห็นว่าการพัฒนาตนของพระธรรมทูตต่างประเทศที่เน้นการสร้างเสริมคุณภาพของมนุษย์ที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและช่วยเหลือด้านจิตใจของคนไทยในต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

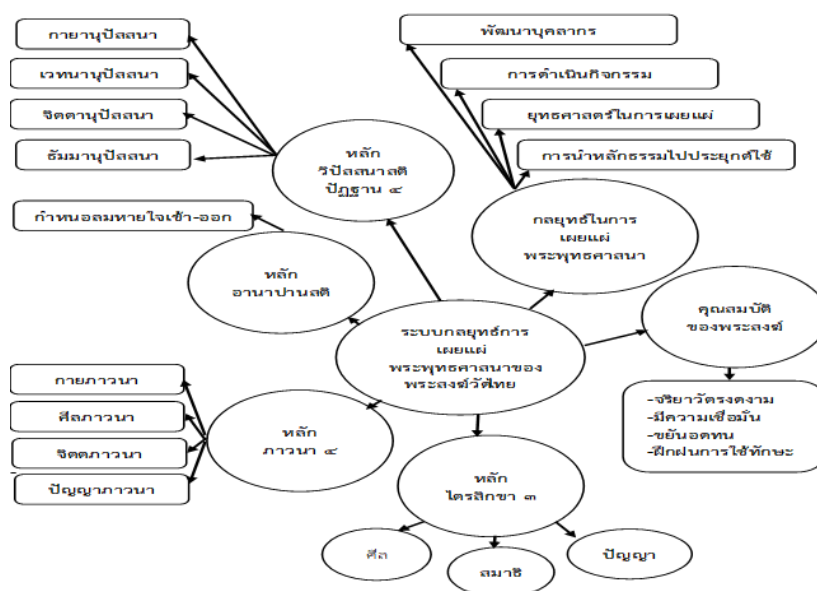
3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความถูกต้องของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ระดับมาก และพบว่ามี 2 ข้อ คือ ข้อปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้าและข้อความเหมาะสมของเนื้อหา กับระดับของผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การกำหนดแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามขั้นตอนการดำเนินงานและแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดองค์ประกอบภาระหน้าที่ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ ปัจจัยเกื้อหนุน และการประเมินผล ครอบคลุมถึง 1) สภาพแวดล้อมบริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการผลลัพธ์ และ 4) ผลป้อนกลับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป” ผลจากการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป มี 3 ประการ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ 4 ประการ คือ (1) กลยุทธ์ด้านอัตตปฏิสัมพันธ์ (ชัดเจนในการรับ) (2) กลยุทธ์ด้านธัมมปฏิสัมพันธ์ (จับประเด็นได้) (3) กลยุทธ์ด้านนิรุตติปฏิสัมพันธ์ (สื่อสารเป็น) และ (4) กลยุทธ์ด้านปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ (สร้างความคิดความหยั่งเห็นใหม่ได้) และกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป ประกอบด้วย 1. วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เผยแผ่พุทธธรรมด้วยปัญญาแตกฉานในอรรถ เข้าใจในธรรม ชำชองในภาษา แก้ปัญหาด้วยความคิดทันการ 2. พันธกิจ (Mission) คือ (1) เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงในทวีปยุโรป (2) พัฒนาพระธรรมทูตสายต่างประเทศให้เป็นผู้มีปัญญาแตกฉานในทักษะในอรรถ เข้าใจในธรรม ชำชองในภาษา แก้ปัญหาด้วยความคิดทันการ 3. วัตถุประสงค์ (Objective) คือ (1) พระธรรมทูตสายต่างประเทศมีความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (2) พระธรรมทูตสายต่างประเทศมีทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 4. กลยุทธ์ (Strategy) คือ กลยุทธ์การสร้างปัญญาให้แตกฉาน (ด้านอัตตปฏิสัมพันธ์) กลยุทธ์เชี่ยวชาญในหลักธรรม (ด้านธัมมปฏิสัมพันธ์) กลยุทธ์ใช้ถ้อยคำชี้แจงแสดงเหตุผล (ด้านนิรุตติปฏิสัมพันธ์) และกลยุทธ์สร้างปฏิภาณ ชำนาญไหวพริบ (ด้านปฏิภาณปฏิสัมพันธ์) (พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ), 2561) ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาบุคลากร 2. ด้านการดำเนินกิจกรรม 3. ด้านยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4. ด้านการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าพระธรรมทูตสาย

ต่างประเทศให้เป็นผู้มีปัญญาแตกฉานในทักษะในในอรรถ เข้าใจในธรรม ชำชองในภาษา แก้ปัญหา ด้วยความคิดค้นการ

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ‘ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา’ คือ ระบบเอส เอ เอส บี เอ เอส (SASBAS System) S: กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี (Strategy for propagating Buddhism) A: คุณสมบัติของพระสงฆ์ (Attribute of monk) S: หลักไตรสิกขา (Sikkhattaya’s Principles) B: หลักภาวนา (Bhavana’s Principles) A: หลักอานาปานสติ (Anapanasati’s Principles) S: หลักสติปัฏฐาน (Satipatthana’s Principles) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ออกมาขยายให้กว้างขวางไปสู่ประชาชนโดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติตามจนสามารถบรรลุประโยชน์สูงสุด หมายถึง การที่พระสงฆ์ ตั้งใจศึกษาหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธรรมชโย) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน: พระธรรมทูตเริ่มเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงราวปี พ.ศ. 2534 สามารถสร้างวัดไทยแห่งแรกขึ้นในฮ่องกงและสร้างวัดขึ้นอีกหลายวัดจนถึงปัจจุบัน โดยมีลักษณะที่ศึกษา 2 ประเด็น คือ 1) สภาพปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฮ่องกง แบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านบริหารจัดการ ด้านสถานที่ และด้านบุคลากร 2) สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฮ่องกง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) ด้านการใช้สื่อ (2) ด้านกิจกรรมการเผยแผ่ (3) ด้านสังคมสงเคราะห์ (4) ด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และ (5) ด้านปฏิบัติของพระธรรมทูต รูปแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในฮ่องกง: แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา ควรจัดโครงการอบรมภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านสังคมสงเคราะห์ ควรตั้งศูนย์ช่วยเหลือคนไทยในต่างแดน 3) ด้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมวัฒนธรรมนานาชาติ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย มีการลงนามความร่วมมือกับวัด ราชการ และองค์กรต่างๆ 5) ด้านการใช้สื่อเผยแผ่เชิงรุก มีโครงการธรรมสัญจร จัดอาสาเผยแผ่ และใช้สื่อออนไลน์ 6) ด้านบุคลากร พระธรรมทูตมีภูมิรู้ ภูมิธรรม และมีธรรมทูตคฤหัสถ์จิตอาสา (พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธรรมชโย), 2564) ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านบริหารจัดการ ด้านสถานที่ และด้านบุคลากร เช่น การใช้สื่อ การกิจกรรมการเผยแผ่ สังคมสงเคราะห์ รวมถึงการสร้างปฏิบัติของพระธรรมทูตและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาระบบกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาระบบกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทสรุป

ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้ ได้แก่ เริ่มต้นตั้งแต่ศึกษาสภาพปัญหาในพื้นที่วิจัย ความต้องการระบบกลยุทธ์ของพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ ทำให้พระนักเผยแผ่และพุทธศาสนิกทั้งชาวไทย-ต่างชาติเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเผยแผ่ได้ตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทย พบว่า ก่อนพัฒนาระบบกลยุทธ์ ต้องกำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนาในเชิงรุก ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้มีระบบเป็นระเบียบในทางที่ดียิ่งขึ้นโดยใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน 2. หลักอานาปานสติ 3. หลักภาวนา และ 4. หลักไตรสิกขา ผลการทดสอบและประเมิน/รับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศไทยขณะนี้ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความถูกต้องของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ระดับ

มาก และพบว่า มี 2 ข้อ คือ ข้อปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้า และข้อความเหมาะสมของเนื้อหา กับระดับของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) คณะสงฆ์ควรนำระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนีไปใช้กับวัดไทยรัฐอื่นๆ ในประเทศเยอรมนี เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ไทย บุคลากรและเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการติดต่อวัดไทยเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้

2) พระธรรมทูตไทยควรจัดให้มีการฝึกอบรมโครงการกิจกรรมให้ความรู้ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ให้กับพระนักเผยแผ่ ชาวต่างชาติผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา นักศึกษา/นิสิตและพุทธศาสนิกที่สนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิเคราะห์เรื่อง เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 กรณีศึกษาคนไทยกับชาวเยอรมัน

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องสมถกรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติในประเทศเยอรมนี

เอกสารอ้างอิง

พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยชนะ). (2561). การศึกษาการเจริญสติปัฏฐาน 4 ตามแนวทางการเคลื่อนไหวของหลวงพ่อดำเขียน สุวนธโน วัดป่าสุคโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ".

วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: พลิกธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์ จำกัด.

พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ). (2561). "กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฐกัมมิกา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธรรมชโย). (2564). “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน”. *คุชฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุจนิภา เหลียง และขันทอง วิหาเดช. (2563). *พุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธรรมกายในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุวิมล ตีรกานนท์. (2542). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวทางการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Mgonline. (2567, 4 มีนาคม). *ข่าวปก: ศาสนาพุทธบูม!! ในเยอรมัน*.

<https://mgonline.com/dhamma/detail/>

Sawadeedeutschland.com. (2567, 2 กุมภาพันธ์). *เกี่ยวกับประเทศเยอรมัน*.

<https://www.sawadeedeutschland.com/ประเทศเยอรมนี>

Wat Pah Puritattaram in Giessen. (2567, 4 มีนาคม). *ศาสนาพุทธ! ในเยอรมัน*. <http://www.watgiessen.com/>

